

Anonymizovaná verze

Překlad

C-595/20 – 1

Věc C-595/20

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

13. listopadu 2020

Předkládající soud:

Oberster Gerichtshof (Rakousko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

28. září 2020

Žalobce:

UE

Žalovaní:

ShareWood Switzerland AG

VF

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

[omissis]

OBERSTER GERICHTSHOF (Nejvyšší soud)

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) jakožto soud posledního stupně v pracovních a sociálních věcech [omissis] přijal ve věci žalobce UE [omissis], [omissis] proti žalovaným 1. ShareWood Switzerland AG, [omissis] Curych, [omissis] a 2. VF, [omissis], [omissis] týkající se částky 202 045,38 eur plus příslušenství k oprávněnému prostředku „Revision“ podanému žalobcem proti rozsudku Oberlandesgericht Wien (Vrchní zemský soud ve Vídni) jako odvolacího soudu ze dne 25. února 2020, [omissis] kterým byl potvrzen rozsudek Handelsgericht Wien (Obchodní soud ve Vídni) ze dne 9. září 2019 [omissis], [omissis] toto

u s n e s e n í:

I. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládá k rozhodnutí o předběžné otázce následující otázka:

Musí být čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy vykládán v tom smyslu, že kupní smlouvy na teaky a balzovníky uzavřené mezi podnikem a spotřebitelem, jimiž se nabývá vlastnické právo k uvedeným stromům za účelem jejich pěstování a následné sklizně a prodeje se ziskem, a které za tímto účelem obsahují pachtovní smlouvu a servisní smlouvu, je nutno považovat za „smlouv[y], jej[ichž] předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti“ ve smyslu tohoto ustanovení?

II [omissis].

O d ů v o d n ě n í:

I. Skutkový stav:

Prvním žalovaným je akciová společnost podle švýcarského práva. Druhým žalovaným je člen její správní rady a její jednatel. První žalovaná nabízí investice do jihoamerických plantáží tvrdého a vzácného dřeva.

V době od ledna 2012 do června 2014 uzavřel žalobce, spotřebitel s bydlištěm ve Vídni, s první žalovanou rámcovou smlouvu a celkem čtyři kupní smlouvy na nákup teaků a balzovníků v Brazílii. Předmětem těchto kupních smluv bylo 705 teaků v hodnotě 67 328,85 eur (275551-V1), 2 690 teaků v hodnotě 101 716,53 eur (275551-V2), 2 600 teaků v hodnotě 111 583,34 eur (275551-V3) a 1 860 balzovníků v hodnotě 32 340 eur (275551-V4). Rámcová smlouva dále obsahovala pachtovní smlouvu a servisní smlouvu. Pachtovní smlouva poskytovala právo nechat stromy růst, pachtovné bylo zahrnuto v kupní ceně. Servisní smlouvou žalobce pověřil prvního žalovaného, aby stromy obhospodařoval, spravoval, sklídl, prodal a poukázal mu čistý výnos ze dřeva. Rozdíl mezi hrubým a čistým výnosem tvořila odměna za tyto služby prvního žalovaného, která byla definována procentní sazbou z výnosu.

První žalovaná investici propagovala bezpečnými výnosy dřeva a vlastnictvím stromů, výnosem ve výši trojnásobku kupní ceny a zúročením až 12 % ročně při srovnatelně nízkém riziku.

Rámcová smlouva, kterou podepsala první žalovaná a žalobce v roce 2012 obsahovala mimo jiné tato ustanovení [omissis]:

„3.1. SWS [první žalovaná] prodává stromy na plantážích SWS a SWB vlastním jménem a na vlastní účet KUPUJÍCÍMU. S platbou kupní ceny se SWS zavazuje převést vlastnictví stromů na KUPUJÍCÍHO.

3.2. *KUPUJÍCÍ kupuje již zasázené a individualizované stromy. Individualizace je až do sklizně a prodeje zajištěna inventářem stromů, v němž je uvedeno číslo stromu, číslo místa, číslo parcely a číslo plantáže.*

[...]

4.2. *Na potvrzení o provedení nákupu bude KUPUJÍCÍMU po obdržení platby doručena listina obsahující individualizační znaky zakoupených stromů.*

[...]

7. *Pacht půdy*

7.1. *S koupí stromů si KUPUJÍCÍ najímá také příslušnou půdu (viz jednotlivá smlouva) na dobu, po níž na ní rostou stromy zakoupené od SWS, nejdéle však na dobu, která je specifikována v jednotlivé smlouvě. Předmětem pachtu je pouze právo nechat růst zakoupené stromy.*

7.2. *Pachtovné je již zahrnuto v kupní ceně.*

[...]

7.3. *Pacht lze přenést pouze s dalším prodejem stromů. Přenechání do dalšího pachtu je vyloučeno.*

8. *Prodej stromů ze strany KUPUJÍCÍHO*

8.1. *KUPUJÍCÍ může své stromy kdykoliv prodat třetí osobě včetně servisní smlouvy nebo bez ní a na tuto třetí osobu převést vlastnictví. KUPUJÍCÍ se zavazuje převést na tuto třetí osobu příslušný pacht půdy a touto povinností ji zavázat.*

[...]

9. *Zachování hodnoty zakoupených stromů.*

9.1. *Za účelem dalšího rozvoje a zachování hodnoty doporučuje SWS zajistit pravidelnou péči o stromy. Tuto službu nabízí SWS svou servisní smlouvou.*

[...]

11. *Se servisní smlouvou*

11.1. *Uzavřením servisní smlouvy se SWS pověřuje KUPUJÍCÍ SWS, aby zakoupené stromy obhospodařovala v souladu s managementem plantáže a s přihlédnutím k mezinárodním standardům udržitelného pěstování na plantážích, spravovala je, pečovala o ně, sklídila a prodala je a čistý výnos z prodeje uhradila na účet uvedený KUPUJÍCÍM. SWS navíc přebírá veškeré povinnosti z pachtu půdy.*

[...]

11.9. Z pověření KUPUJÍCÍHO rozhoduje SWS s přihlédnutím k managementu plantáže, které stromy budou v kterém roce sklizeny. SWS informuje před sklizní KUPUJÍCÍHO. Navržené kácení stromů je považováno za odsouhlasené, pokud KUPUJÍCÍ ve lhůtě 10 dní po obdržení informace poštou nebo e-mailem navrhované kácení neodmítne.

[...]

15.1. SWS pojistí půdu a teakové stromy (nikoliv však jiné stromy) proti ohni, blesku, silným větrům a srážkám a proti škodám způsobeným mrazem ve prospěch KUPUJÍCÍHO a sebe na dobu prvních čtyř let po zasazení. KUPUJÍCÍ bere na vědomí, že pojištění nepokrývá výpadek teakových stromů nižší než 10 %.

[...]

24.1. Rámcová smlouva a každá jednotlivá smlouva se řídí hmotným švýcarským právem, s vyloučením (i) mezinárodních dohod, také Úmluvy Organizace spojených národů o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980 (CISC) a (ii) kolizních norem. [...]"

Smlouva V3 byla žalobcem a první žalovanou po dohodě zrušena.

II Návrhy a argumenty účastníků řízení:

Žalobce požaduje od žalovaných společně a nerozdílně úhradu částky (naposledy) 201 385,38 eur plus příslušenství postupně proti předložení všech listin o zakoupených stromech a případnému převodu veškerých práv a povinností z těchto listin. Tvrdí, že podle ustanovení rakouského práva, například podle § 3 Konsumentenschutzgesetz (zákon o ochraně spotřebitelů, KSchG) ve znění před Verbraucherrechte-Richtlinie-Umsetzungsgesetz (zákon k provedení směrnice o právech spotřebitelů), BGBl I 2014/33, má nárok na zrušení (také) smluv VI, V2 a V4 a na náhradu škody. První žalovaná nesplnila svou povinnost z kupní smlouvy, a sice opatřit žalobci vlastnictví stromů.

Žalovaní tyto nároky popřeli a navrhli zamítnutí žaloby.

III. Dosavadní průběh řízení:

Soud prvního stupně žalobu zamítl. Měl za to, že smlouvy je nutno kvalifikovat jako spotřebitelské smlouvy ve smyslu článku 6 nařízení Řím I. Volba rozhodného práva je podle čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I přípustná, nesmí se ale odchylovat od donucujících ustanovení práva použitelného bez volby rozhodného práva (v projednávané věci rakouského práva), která slouží ochraně spotřebitele. Podle čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I se ale odstavec 2 nepoužije u smluv, jejichž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo pronájem nemovitosti. Otázku, co

je nemovitost, je nutno vykládat v souladu s právem Společenství. Podle všeho dosud neexistuje judikatura Soudního dvora Evropské unie k předmětné situaci. Podle bodu 45 vysvětlivek k pravidlům týkajícím se místa poskytnutí služby související s nemovitostí pro účely DPH v EU, která vstoupila v platnost v roce 2017, jsou věci, které nelze přemístit nebo je nelze přemístit snadno. Vzhledem k tomu, že se v projednávané věci nejedná o stromy z lesní školky nebo podobně, které jsou pěstovány s volným kořenovým balem a musí být kdykoliv připraveny k přepravě, nýbrž o stromy, které musí růst řadu let, aby bylo možno je se ziskem vytěžít, je nutno u této otázky vycházet z kupních smluv na nemovitosti. Také na smlouvu o pachtu půdy se vztahuje výjimka podle čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I. Použije se proto švýcarské právo.

Odvolací soud odvolání žalobce nevyhověl. Zejména souhlasil s názorem soudu prvního stupně, že se ve smluvním vztahu mezi žalobcem a prvním žalovaným vzhledem k učiněné volbě rozhodného práva použije švýcarské právo.

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) nyní musí rozhodnout o opravném prostředku „Revision“, který proti tomuto rozsudku podal žalobce. Také v řízení o opravném prostředku žalobce opírá své nároky o rakouské právo na ochranu spotřebitelů. Není-li správná domněnka předchozích stupňů, že rámcovou smlouvu a jednotlivé smlouvy je nutno zahrnout do výjimky zakotvené v čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I, je zapotřebí dále přezkoumat alespoň část dovolávaných právních základů.

IV. Právní základ:

Relevantní předpisy unijního práva:

Relevantní ustanovení nařízení Řím I zní:

„Článek 3

Volba práva

(1) Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Strany si mohou zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu nebo pouze pro její část. [...]

Článek 6

Spotřebitelské smlouvy

(1) Aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚spotřebitel‘), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚obchodník‘), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo

b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje,

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.

(2) Bez ohledu na odstavec 1 si mohou strany zvolit v souladu s článkem 3 právo rozhodné pro smlouvu, která splňuje podmínky odstavce 1. V důsledku této volby však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila.

[...]

(4) Odstavce 1 a 2 se nepoužijí na::

[...]

c) smlouvu, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti a která je odlišná od smlouvy, jejímž předmětem je právo k užívání nemovitosti na časový úsek ve smyslu směrnice 94/47/ES;

[...]"

V. Předběžná otázka:

1. Žalobce se ve svém oprávněm prostředku „Revision“ brání názoru předchozích stupňů ohledně použitelného práva argumentem, že se jedná o „typově smíšenou smlouvu v oblasti investic do surovin vztahující se k nemovitosti“, na níž se nevztahuje vyloučení podle čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I.

2.1 Nesporná je skutečnost, že smluvní vztah mezi žalobcem a prvním žalovaným spadá do oblasti použití čl. 6 odst. 1 písm. b) Řím I. Rámcová smlouva a jednotlivé smlouvy by se tedy řídily rakouským věcným právem (jako právem státu, v němž má žalobce své obvyklé bydliště). Smluvní strany sice sjednaly platnost švýcarského práva. Podle čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I však spotřebitel nesmí být v důsledku této volby zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a jež by se v případě neexistence volby práva na základě odstavce 1 jinak použila.

2.2 Mezi ustanovení, „od nichž se nelze smluvně odchýlit“, spadají všechna nezbytná ustanovení smluvně právní povahy, v nichž je buď výslovně upravena ochrana spotřebitele nebo která jsou vyjádřením ochrany slabších smluvních stran (např. pravidla týkající se rozporu s dobrými mravy u smluv). Mezi ně patří ustanovení, na nichž žalobce zakládá nároky uplatňované v projednávané věci.

3.1 Žalobce se jich ale může dovolávat pouze v případě, že smlouva není vyňata z ochrany spotřebitele podle kolizních norem na základě čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I.

Článek 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I se (stejně jako čl. 4 odst. 1 písm. c) a čl. 11 odst. 5 nařízení Řím I) týká „smlouvy, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti“.

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) se proto táže po významu těchto pojmů, které musí být vykládány autonomně (viz k čl. 16 odst. 1 Úmluvy o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech: C-115/88, ECLI:EU:C:1990:3, bod 8).

3.2.1 Podle judikatury Soudního dvora Evropské unie musí být pojmy (v souladu s bodem 7 odůvodnění nařízení Řím I) vykládány v souladu s čl. 22 bodem 1 nařízení Brusel I resp. čl. 24 odst. 1 nařízení Brusel Ia. Také se lze odvolat na stanoviska k čl. 4 odst. 3 Římské úmluvy (C-25/18, ECLI:EU:C:2019:86, body 34 a 36; [omissis]).

Článek 4 odst. 3 Římské úmluvy je v porovnání s nařízením Řím I formulován úžeji a vychází ze smlouvy, jejímž předmětem je „věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti“. Změna formulace je vysvětlována sblížením se zněním čl. 22 bodu 1 nařízení Brusel I (čl. 24 bod 1 nařízení Brusel Ia) [omissis].

3.2.2 Podle názorů v literatuře [omissis] musí být jako nemovitosti chápány výlučně pozemky a jejich části (například bytové vlastnictví), nikoliv však (ve fyzickém smyslu) movité věci, které konkrétní právní řád místa, kde se nemovitost nachází, staví na roveň nemovitostem (například letadla nebo lodě) nebo s nimi nakládá jako s nemovitostmi (podstatné součásti, příp. také příslušenství pozemku).

Je proto zastáván názor, že také předměty, které jsou s nemovitostí pevně spojeny, mohou představovat zboží ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. a) [čl. 6 odst. 4 písm. c)] nařízení Řím I. Konkrétně je nutno za zboží považovat především veškeré fyzické, tedy v prostoru vymezitelné předměty; stejně jsou kategorizovány živé organismy, například rostliny [omissis].

3.3.1 Z tohoto výkladu je nasnadě, že stromy prodané v projednávané věci musí být ve smyslu nařízení Řím I kvalifikovány jako zboží, zejména směřuje-li smlouva v první řadě na dosažení výnosu z prodeje dřeva, tedy na těžbu dřeva.

3.3.2 Odkaz na vysvětlivky k pravidlům týkajícím se místa poskytnutí služby související s nemovitostí pro účely DPH v EU, která vstoupila v platnost v roce 2017 (prováděcí nařízení (EU) č. 1042/2013) nepřesvědčí. Definice pojmu „nemovitost“ v článku 13b slouží pro „účely směrnice 2006/112/ES“. Podle bodu 18 odůvodnění jde pouze o to, aby bylo zajištěno jednotné daňové zacházení členských států s poskytováním služeb souvisejících s nemovitostmi.

3.3.3 Důvodem pro přiznání výlučné příslušnosti soudům státu, na jehož území se nemovitost nachází, je skutečnost, že soudy v místě, kde se nachází sporná nemovitost, tedy locus rei sitae, mají vzhledem ke své blízkosti nejlepší postavení pro uspokojivé zjištění skutkových okolností a pro použití příslušných pravidel a postupů, jimiž jsou obvykle pravidla a postupy státu, na jehož území se nemovitost nachází (C-115/88; ECLI:EU:C: 1990:3, bod 10). V tomto smyslu je také vynětí z ochrany spotřebitele kolizními normami podle čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I v literatuře odůvodňováno tím, že smlouvy, jejichž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti, mají výslovně úzkou vazbu na místo, kde se nemovitost nachází. Úvahy o ochraně spotřebitele v porovnání s tím ustupují do pozadí [*omissis*]. Není však jisté, zda dotčený model investování do stromů odůvodňuje upuštění od kolizních norem na ochranu spotřebitele.

3.3.4 Soudní dvůr Evropské unie navíc již vyjasnil, že žaloba na zrušení kupní smlouvy na nemovitosti a na náhradu škody z důvodu tohoto zrušení nespadá do čl. 16 bodu 1 Úmluvy o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, který stanoví výhradní příslušnost pro věcná práva, neboť žaloba může mít účinek na vlastnictví této nemovitosti, přesto že se zakládá na soukromém nároku (C-518/99, ECLI:EU:C:2001:209, bod 18).

Při odpovídajícím použití této judikatury nepřichází subsumpce pod čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I v projednávané věci do úvahy.

3.4 Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) má za to, že druhá skutková podstata výjimky podle čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I není splněna již proto, že těžištěm smlouvy není používání nemovitosti (viz C-73/77, ECLI:EU:C:1977:208, bod 16). Pacht půdy nemá samostatný účel, nezávislý na nákupu stromů, nýbrž slouží pouze dalšímu naplňování a podpoře kupních a servisních smluv.

4. Je však nutno přihlídnout ke skutečnosti, že čl. 24 bod 1 nařízení Brusel Ia (stejně jako jeho předchůdce) jako ustanovení zakládající výlučnou příslušnost zohledňuje zvláštní procesní zájmy, které nemusí být v každém případě přenositelné na kolizní normy [*omissis*]. Pro výklad čl. 6 odst. 4 písm. c) nařízení Řím I by proto v porovnání s čl. 24 bodem 1 nařízení Brusel Ia mohly mít význam jiné, dosud nezohledněné úvahy, které případně přihlídnou také k okolnosti, že volbou rozhodného práva - jako v projednávané věci - se právě nepoužije právo místa, kde se nemovitost nachází (Brazílie), ačkoliv výjimka z ochrany spotřebitele kolizními normami zjevně vychází z úzké vazby smlouvy k místu, kde se nemovitost nachází.

IV. Procesně právní otázky:

Jakožto soud posledního stupně je Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) povinen předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, pokud správné použití unijního práva není natolik zřejmé, že nezůstává žádný prostor pro rozumnou pochybnost. Takové pochybnosti v tomto případě existují.

Do vydání rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie se řízení o opravném prostředku žalobce přerušuje.

Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud),

Ve Vídni, dne 28. září 2020
[omissis]

PRACOVNÍ DOKUMENT